

КОНСТАНТИН ЦИОЛКОВСКИ НА ЛУНАТА

Превод от руски: Стефка Василева, —

chitanka.info

I.

Събудих се и още докато лежах в леглото, размислях върху току-що видения сън: сънувах, че се къпя, а тъй като беше зима, беше ми особено приятно да помечтая за лятното къпане.

Време е да се става!

Протягам се и се надигам... Колко ми е леко! Леко се седи, леко се стои. Какво е това? Не продължава ли сънят? Чувствувам, че стоя особено леко, като че ли съм потопен до шия във вода: краката ми едва докосват пода.

Но къде е водата? Нищо не виждам. Размахвам ръце; не усещам никакво съпротивление.

Не сънувам ли? Разтърквам очите си — все същото.

Странно!...

Но все пак трябва да се облека!

Размествам столове, отварям шкафове, изваждам дрехите си, вдигам различни предмети и — нищо не разбирам!

Нима силите ми са се увеличили?... Защо всичко е станало така въздушно? Защо сега вдигам такива предмети, които по-рано не можех и да помръдна?

Не! Това не са моите ръце, не са моите крака, не е моето тяло!

Те са толкова тежки и правят всичко с такова усилие...

Откъде се взе тази сила в ръцете и краката ми?

Или може би някаква сила тегли и мен, и всичките предмети нагоре и с това облекчава моята работа? Но в такъв случай колко силно тегли тя. Още малко и, както ми се струва, ще полетя към тавана.

Защо не ходя, а подскачам? Нещо ме тегли в посока, противоположна на тежестта, напряга мускулите ми и ме кара да правя скок.

Не мога да устоя на изкушението — скачам...

Стори ми се, че се издигнах доста бавно и че също така бавно се спуснах.

Скачам по-силно и от порядъчна височина оглеждам стаята... Ох! Ударих си главата в тавана... Стаите са високи... Не очаквах сблъскване... Вече ще бъда по-внимателен.

Но моят вик събуди другаря ми: виждам как той се заобръща ту на една, ту на друга страна, а след това скочи от леглото. Няма да описвам учудването му, което беше подобно на моето. Аз видях същата картина, каквато съм представлявал самият аз преди няколко минути. Доставяше ми голямо удоволствие да гледам опулените очи, смешните пози и неестествената живост на движенията на моя приятел; забавлявах ме неговите странни възклицания, които много приличаха на моите.

След като моят приятел-физик се умори да се учудва, аз се обърнах към него с молба да ми отговори на един въпрос: какво се е случило — дали нашите сили са се увеличили, или се е намалила силата на тежестта?

И едното, и другото предположение бяха еднакво учудващи, но няма такова нещо, към което човек, като привикне, да не се отнася равнодушно. Ние още не бяхме стигнали до това състояние и затова у нас се породило желание да открием причината.

Моят приятел, свикнал да анализира, скоро се ориентира в многото явления, които бяха смаяли и объркали моя ум.

— По силомера или по пружинните везни — каза той — можем да измерим мускулната си сила и да разберем дали тя се е увеличила, или не. Ето аз опирам крака си на стената и тегля долната кука на силомера. Тя е пет пуда, значи не се е увеличила. Ти можеш да направиш същото и ще се убедиш, че не си станал богатир като Иля Муромец.

— Не мога да се съглася с теб — възразих аз, — фактите противоречат. Обясни ми по какъв начин аз повдигнах края на тази библиотека, която има не по-малко от петдесет пуда? Отначало си помислих, че е празна, но като я отворих, видях, че не е изчезнала нито една книга... Впрочем обясни ми скока, който беше висок пет аршина!

— Ти вдигах големи тежести, скачаш високо и се чувствуващ леко не защото силите ти са се увеличили — това предположение вече беше опровергано от силомера, — а защото тежестта се е намалила; в това можеш да се убедиш с помощта на същите везни. Ние дори ще разберем точно колко пъти се е намалила...

При тези думи той вдигна първата попаднала му гира, която се оказа 12 фунта, и я закачи на динамометъра (силомера).

— Гледай! — продължаваше той, като погледна везните. — Излиза, че дванадесетфунтовата гира тежи два фунта. Следователно тежестта се е намалила шест пъти.

Като помисли, той прибави:

— Точно такава е привличането и на повърхността на Луната, което там е резултат на по-малкия ѝ обем и на по-малката ѝ плътност.

— Да не сме на Луната? — разсмях се аз.

— И да сме на Луната — смееше се физикът, преминавайки към шеговит тон, — не е голяма беда, защото, щом такава чудо е възможно, може да се повтори и в обратен ред, т.е. можем да се върнем обратно там, откъдето сме дошли.

— Спри: стига сме говорили каламбури... А какво ще се получи, ако претеглим някакъв предмет на обикновени лостови везни? Дали ще се почувствува намалението на тежестта?

— Не, защото теглото на претегляния предмет се намалява точно толкова пъти, колкото и на грама, сложен на другото блюдо на везните; така че равновесието не се нарушава въпреки изменението на тежестта.

— Да, разбирам!

Все пак аз се опитвам да счупя една пръчка, като се надявам, че ще открия увеличаване на силата си, но не ми се удава, въпреки че пръчката не е дебела и до вчера пращеше в ръцете ми.

— Ама си упорит човек! Откажи се! — каза моят приятел физик. — Помисли по-добре за това, че сега целият свят навярно е развълнуван от тези изменения...

— Ти си прав — отговорих аз, захвърляйки пръчката, — наистина всичко забравих; забравих за съществуването на човечеството, с което както на мен, така и на теб много ни се иска да споделим мислите си...

— А какво ли е станало с нашите приятели?... Дали няма и други промени?

Тъкмо бях отворил уста и бях дръпнал пердето (всички пердета бяха спуснати за през нощта, защото лунната светлина ни пречеше да спим), за да разменя две думи със съседа си, но в същия миг отскочих бързо назад. О, ужас! Небето беше по-черно от най-черното мастило!

Но къде е градът? Къде са хората?

Това е някаква дива, невъобразима, ярко осветена от Слънцето местност!

Не се ли бяхме пренесли наистина на някаква пустинна планета?

Всичко това само си помислих, но не можех нищо да кажа и само несвързано мучах.

Приятелят ми, допуснал, че ми е лошо, поиска да изтича към мен, но аз му посочих прозореца, той погледна през него и също онемя.

Ако не припаднахме, то беше само благодарение на малката тежест, която препятствуваше излишния прилив на кръв към сърцето.

Огледахме се.

Пердетата на прозорците, както и по-рано, бяха спуснати; това, което ни поразя, не беше пред очите ни; обикновеният вид на стаята и на намиращите се в нея добре познати предмети още повече ни успокои.

Притиснати плахо един до друг, отначало повдигнахме само единия край на пердето, после дръпнахме всички пердета и накрая решихме да излезем навън, за да разгледаме траурното небе и околностите.

Въпреки че мислите ни бяха погълнати от предстоящата разходка, забелязахме и още нещо. Така например, когато се движехме из обширните и широки стаи, трябваше да действваме с грубите си мускули крайно предпазливо — в противен случай подметките се плъзгаха по пода, но това не ни заплашваше с падане, както би било на мокър сняг или на лед върху Земята; в този случай тялото ни само подскачаше. Когато искахме веднага да преминем в хоризонтално положение, в първия момент трябваше чувствително да се наведем напред, както се навежда конят, когато го заставят да придвижи каруца с непосилен товар; но това само изглеждаше така — в същност всичките ни движения бяха много леки... Колко е скучно да слизаш по стълбата стъпало по стъпало! Колко е бавно да се движиш крачка след крачка! Скоро зарязахме всички тези церемонии, които са годни само на Земята и са смешни тук. Научихме се да се движим със скокове; слизахме и се качвахме по стълбата през десет и повече стъпала като най-лудите глави в училище; а понякога прескачахме направо цялата стълба или скачахме през прозореца. С една дума, поради силата на

обстоятелствата се превърнахме в скачащи животни, нещо като скакалци или жаби.

И така, като потичахме из къщи, изскочихме навън и препуснахме към една от най-близките планини.

Слънцето светеше ослепително и изглеждаше синкаво. Закриехме ли очи с ръце от Слънцето и от отразената светлина на околностите, виждахме звезди и планети, също в по-голямата си част синкави. Нито едните, нито другите не трептяха, поради което приличаха на забити в черния свод гвоздеи със сребърни главички.

А ето и месеца в последната си фаза! Е, той не можеше да не ни учуди, защото диаметърът му изглеждаше три или четири пъти по-голям от диаметъра на онзи, който бяхме виждали преди това. Пък и блестеше по-ярко, отколкото през деня на Земята, когато представлява само едно бяло облаче... Тишина..., ясно време..., безоблачно небе... Не се виждат нито растения, нито животни... Пустиня с черен еднообразен свод и със синьо Слънце-мъртвец. Нито езеро, нито река и нито капка вода! Поне хоризонтът да се белееше — това би било указание за присъствието на пари, но и той е така черен, както и зенитът!

Няма го вятъра, който шуми в тревата и люлее върховете на дърветата на Земята... Не се чува цвърченето на щурците... Не се виждат нито птици, нито разноцветни пеперуди! Само планини и планини — страшни, високи планини, но с върхове, които не блестят от сняг. Никъде нито една снежинка! Ето долини, равнини, плата... Колко камъни са натрупани там..., черни и бели, големи и малки, но всичките остри, блестящи, незакръглени, несмекчени от вълна, каквато тук никога не е имало, която никога не си е играла с тях с весел шум, не се е трудила над тях!

А ето и съвсем гладко място, макар и вълнообразно: не се вижда нито едно камъче, само черни пукнатини пълзят във всички посоки като змии... Твърда, каменна почва... Няма мек чернозем; няма нито пясък, нито глина.

Мрачна картина! Дори планините са голи, безсрамно разсъблечени, тъй като тук не виждаме лекия воал — прозрачната синкава мъгла, която въздухът намята на земните планини и на отдалечените предмети... Строги, поразително ясни картини! А сенките! Колко са тъмни! И какви резки преходи от мрак към светлина!

Няма ги меките нюанси, с които сме така свикнали и които може да ни даде само атмосферата. Дори Сахара би ни се сторила рай в сравнение с това, което видяхме тук. Съжالياвахме за скорпионите и скакалците ѝ, за вдигания от сухия вятър нажежен пясък, а да не говорим за рядко срещаната оскъдна растителност и за финиковите горички... Трябваше да помислим за завръщането си. Почвата беше студена и от нея лъхаше студ, така че краката замръзваха, въпреки че Слънцето припичаше. Изобщо изпитвахме неприятно чувство на студ, подобно на това, което изпитва намръзнал човек, когато се грее пред пламтящата камина, но не може да се стопли, тъй като в стаята е много студено: по кожата му преминават приятни струи топлина, които не могат да преодолеят тръпките.

По обратния път се затопляхме, като прескачахме с лекотата на сърни двусаженови купчини камъни... Това бяха гранити, порфири, сиенити, планински кристали и различни прозрачни и непрозрачни кварцове и кварцови пясъци — всички с вулканичен произход. Впрочем по-късно забелязахме и следи от вулканична дейност.

Ето ни в къщи!

В стаята се чувствувах добре: температурата е по-равномерна. Това ни предразположи да пристъпим към нови опити и към обсъждане на виденото и забелязаното. Ясно е, че се намираме на някаква друга планета. На тази планета няма въздух, а няма и никаква друга атмосфера.

Ако имаше газ, звездите биха трептели; ако имаше въздух, небето би било синьо и отдалечените планини биха били обвити с лека мъгла. Но по какъв начин дишахме и се чувахме? Това не можахме да разберем. От многото явления можеше да се види, че няма въздух, нито какъвто и да било газ: затова и не можахме да запалим цигара и в яда си изхабихме извънредно много кибритени клечки, затвореният непроницаем каучуков чувал се притискаше без всякакво усилие, което не би се случило, ако в него се намираще някакъв газ. Тази липса на газове е доказана и на Луната.

— Да не сме на Луната?

— Забеляза ли, че отгук Слънцето не изглежда нито по-голямо, нито по-малко, отколкото от Земята? Такова явление може да се наблюдава само от Земята или от нейния спътник, тъй като тези небесни тела се намират почти на еднакво разстояние от Слънцето. Но

от другите планети то трябва да изглежда или по-голямо, или по-малко: така от Юпитер ъгълът на Слънцето е пет пъти по-малък, от Марс — около един път и половина, а от Венера, напротив, той е един път и половина по-голям; на Венера Слънцето грее два пъти по-силно, а на Марс — два пъти по-слабо. И такава разлика при двете най-близки до Земята планети! А на Юпитер например Слънцето грее двадесет и пет пъти по-слабо, отколкото на Земята. Тук не виждаме нищо подобно, въпреки че имаме за това пълна възможност поради запаса от ъгломери и други измервателни уреди.

— Да, ние сме на Луната; всичко говори за това!

— За това говори дори размерът на месеца, който видяхме във вид на облак и който, както изглежда, представлява напусната не по свое желание планета. Жалко, че не можем сега да разгледаме петната ѝ, портрета ѝ и окончателно да определим местонахождението си. Ще дочакаме нощта...

— А защо казваш — забелязах аз, — че Земята и Луната се намират на еднакво разстояние от Слънцето? А според мен разликата е доста голяма! Защото, доколкото ми е известно, тя е равна на 360 хиляди версти.

— Казвам „почти“, защото тези 360 хиляди версти представляват само една четиристотна от цялото разстояние до Слънцето — възрази физикът. — Една четиристотна може да бъде пренебрегната.

II

Колко съм изморен, и то не толкова физически, колкото душевно! Страшно ми се спи... Какво ще каже часовникът?... Станахме в шест, сега е пет..., изминали са единадесет часа; а Слънцето, ако съдим по сенките, почти не се е помръднало: ето сянката на стръмната планина малко не достигаше до къщи и сега толкова не достига; ето сянката на ветропоказателя се опира в същия камък...

Това е ново доказателство, че се намираме на Луната...

И наистина въртенето ѝ около оста е толкова бавно... Тук денят трябва да продължава около 15 наши денонощия, или 360 часа, и също толкова — нощта. Не е съвсем удобно... Слънцето пречи да се спи! Спомням си, че изпитвах същото чувство, когато трябваше да прекарам няколко летни седмици в полярните страни: Слънцето не слизаше от небосклона и ужасно ми дотягаше! Но разликата между едното и другото е голяма. Тук Слънцето се движи бавно, но по същия начин; там то се движеше бързо и всеки 24 часа описваше кръг ниско над хоризонта...

И там, и тук може да се употреби едно и също средство: да се затворят капациите на прозорците...

Но дали е верен часовникът? Защо има такова несъответствие между джобния часовник и стенния часовник с махало? Първият показва пет часа, а стенният — едва десет... Кой от тях е верен? Защо така мързеливо се люлее махалото?

Очевидно този часовник изостава!

Джобният часовник не може да лъже, тъй като неговото махало се люлее не от тежестта, а от еластичността на металната пружинка, която е една и съща — както на Земята, така и на Луната.

Това може да се провери, като си измерим пулса. Аз имах 70 удара в минута... Сега са 75... Малко повече, но това може да се обясни с нервната възбуда в резултат на необичайната обстановка и силните впечатления.

Впрочем съществува още една възможност за проверка на времето: през нощта ще видим Земята, която прави една обиколка за 24 часа. Това е най-добрият и непогрешим часовник!

Въпреки дрямката, която ни надвиваше, моят физик не се стърпя да не поправи стенния часовник. Виждам как той снема дългото махало, точно го измерва и го скъсява шест пъти или приблизително толкова. Важният часовник се превръща в обикновен часовник. Но тук той вече не е обикновен часовник, защото и късото махало се държи солидно, макар и не така, както дългото. Благодарение на тази метаморфоза стенният часовник се съгласува с джобния.

Накрая си лягаме и се завиваме с леки одеяла, които тук изглеждат въздушни.

Почти не използваме дюшеците и възглавниците. По всичко изглежда, че тук би могло да се спи дори направо на дъски.

Не мога да се отърва от мисълта, че е още рано за лягане. Ах, това Слънце, това време! Замръзнали сте, както и цялата лунна природа!

Моят приятел престана да ми отговаря; заспах и аз.

Весело пробуждане... Бодрост и вълчи апетит... Досега вълнението ни беше лишило от обикновеното чувство на глад.

Жаден съм! Изваждам тапата... Какво е това — водата закипява... Слабо, но кипи. Докосвам с ръка гарафата. Само да не се изгоря... Не, водата е само топла. Толкова е неприятна за пиене!

— Какво ще кажеш, физико?

— Тук е абсолютен вакуум, затова и водата кипи. Нали няма атмосферно налягане, което да я задържи. Нека покипи още, не слагай тапата! Във вакуум кипенето завършва със замръзване... Но няма да я оставим да замръзне... Достатъчно! Налей вода в чашата и запуши шишето, защото иначе много ще изкипи.

Бавно се излива течността на Луната!...

Водата в шишето се успокои, а в чашата продължава бавно да се вълнува — колкото повече време минава, толкова по-слабо.

Останалата в чашата вода се превърна в лед, а ледът започна да се изпарява и масата му ставаше все по-малка.

А сега как да се наобядваме?

Можехме да ядем спокойно хляб и друга повече или по-малко твърда храна, макар че в незатворен херметически съд тя съхнеше

бързо: хлябът се превърна в камък, а плодовете се свиха и също станаха доста твърди. Впрочем кожицата им все още задържаше влагата.

— Ох, този навик да ядем топла храна! Какво да се прави? Нали тук не може да се запали огън: нито дървата, нито въглищата, дори кибритените клечки не могат тук да горят!

— Не можем ли за тази цел да използваме Слънцето?... Нали в нажежения пясък на Сахара пекат яйца!...

И гърнетата, и тенджерите, и другите съдове преправихме така, че капаците им да се затварят плътно и здраво. Напълнихме всички с каквото трябва по правилата на кулинарното изкуство и ги поставихме на слънце върху една купчина. След това събрахме всички огледала, намиращи се в къщи, и ги поставихме по такъв начин, че отразената от тях слънчева светлина да пада върху гърнетата и тенджерите.

След по-малко от час можехме вече да ядем добре сварени и изпържени ястия.

Какво да ви разправяме!... Чували ли сте за Мушо^[1]? Неговото съвършено готвене на слънце остана далеч зад нашето!... Хвалба, самохвалство? Както искате... Можете да си обясните тези наши самонадеяни приказки с вълчия ни апетит, при който всяка гадост би трябвало да ни се струва истинска прелест.

Само едно беше лошо: трябваше да бързаме. Признавам, че неведнъж се задавахме и задушавяхме. Това ще ви стане ясно, като ви кажа, че супата кипеше и изстиваше не само в чиниите, но дори в гърлото, хранопровода и стомаха ни; заляпаш ли се — супата се превръща в парче лед...

Чудно как стомасите ни са още цели! Налягането на парата доста ги разтягаше...

Във всеки случай бяхме сити и доста спокойни. Не ни беше ясно как живеем без въздух, по какъв начин и ние, и нашата къща, и дворът, и градината, и хранителните и питейните запаси в зимниците и хамбарите бяха пренесени от Земята на Луната. Дори ни обхващаше съмнение и си мислехме: не е ли това сън, мечта или дяволско привидение? И след всичко това свикнахме със своето положение и се отнасяхме към него отчасти с любопитство, отчасти равнодушно: необяснимото не ни учудваше, а мисълта, че ни заплашва опасност да умрем от глад самотни и нещастни дори не ни минаваше през ум.

Какво е обяснението на този наш невъзможен оптимизъм, ще разберете от развързката на нашите похождения.

Добре би било да се поразходим след ядене... Не се решавам да спя дълго — страхувам се от удар.

Замъквам и приятеля си.

Намираме се в обширен двор, в центъра на който се издига гимнастически уред, а по краищата му — оградата и селскостопанските помещения.

Защо е тук този камък? В него човек може да се удари. Почвата на двора е обикновена земна, мека. Да се изхвърли навън, през оградата!... Залавяй се смело! Не се плаши от големината му. И ето че шестдесетпудовият камък с общи усилия е повдигнат и прехвърлен през оградата. Чухме как той се удари глухо в каменната почва на Луната. Звукът достигна до нас не по въздушен път, а по подземен: ударът разтърси почвата, а след това нашето тяло и ушни кости. По такъв начин нерядко можехме да чуем собствените си удари.

— Дали не се чуваме по този начин?

— Едва ли! Звукът не би се чувал, както във въздуха.

Лекотата на движенията ни караше да изпитваме най-силно желание да се катерим и скачаме.

Сладостни детски години! Помня как се катерех по покриви и дървета, като подражавах било на котките, било на птиците. Толкова приятно беше...

А състезателните скокове през въже и ровове! А бягането за награда! С такава страст се отдавах на това...

Защо да не си припомня старото време? Аз не бях силен, особено в ръцете. Скачах и тичах доста добре, но по въже и прът се изкачвах трудно.

Мечтаех за голяма физическа сила: бих се отплатил на враговете си и бих наградил приятелите си!... Дете и дивак е едно и също нещо. Сега тези мечти за силни мускули ми са смешни... Все пак горещото ми детско желание тук се осъществява: благодарение на незначителното лунно привличане силите ми като че ли са станали шест пъти повече.

Освен това сега трябва да преодолявам теглото на собственото си тяло, което още повече увеличава ефекта на силата. Какво е за мен тук оградата? Не повече от праг или табуретка, която на Земята мога да

прекрача. И ето сякаш за потвърждаване на тази моя мисъл ние се издигаме и без засилване прелитаме оградата. Ето подскачаме и дори прескачаме плевника, но за тази цел се налага да се засилим. А колко е приятно да се тича: не чувствуваш краката си... Хайде..., кой кого? В галоп!...

При всеки удар с пета в земята ние прелитахме сажени, особено в хоризонтално положение. Стой! За една минута — целия двор; 500 сажена е скоростта на състезателен кон... [2]

Вашите „гигантски крачки“ не ви дават възможност да правите такива скокове!

Правихме измервания: при доста лек галоп се издигахме на четири аршина над почвата, а на дължина прелитахме пет и повече сажени в зависимост от скоростта на тичането.

— Към гимнастическия уред!...

С едва напрегнати мускули, дори за смях с помощта само на лявата ръка ние се изкачваме по въжето на площадката му.

Страшно: до земята има четири сажена!... Все ти се струва, че се намиращ на троната Земя! Вие ми се свят...

Със замряло сърце пръв се решавам да се хвърля надолу. Летя... Ох! Натъртих си леко петите!

Трябваше да предупредя за това приятеля си, но аз коварно го подтиквам да скочи. Вдигнал глава, аз му викам:

— Скачай, нищо — няма да се удариш!

— Напразно ме уговаряш: отлично зная, че скокът отук се равнява на скок от двуаршинова височина на Земята. Естествено петите малко ще си изпатят!

Лети и моят приятел. Лети бавно, особено отначало. Полетът продължава около пет секунди.

В такъв интервал за много неща може да се помисли.

— Какво ще кажеш, физико?

— Сърцето бие, повече нищо.

— В градината!... Да се катерим по дърветата, да тичаме по алеите!...

— Защо там не са изсъхнали листата?

Свежа зеленина... Защита от Слънцето... Високи липи и брези! Като катерички скачахме и се катерехме по тънките клони и те не се чупеха. И естествено — нали тук сме не по-тежки от тлъсти пуйки!

Плъзгахме се над храстите и между дърветата и движението ни напомняше летене. Колко беше весело! Колко лесно тук се пази равновесие! Залюлееш се на клончето, готов си да паднеш, но склонността към падане е толкова слаба и самото отклоняване от равновесието е толкова бавно, че и най-незначителното движение с ръка или крак може да го възстанови.

На простор!... Огромният двор и градина приличат на клетка. Отначало тичаме по равна местност. Срещат се недълбоки ровове, широки до десет сажена.

Засилим ли се, прелитаме ги като птици. Но ето че започва нагорнище: отначало слабо, а след това все по-стръмно и по-стръмно. Каква стръмнина! Боя се от задъхване.

Напразен страх: изкачваме се леко, с големи и бързи крачки по стръмнината. Планината е висока — и леката Луна уморява. Сядаме. Но защо тук е така меко? Да не са се размекнали камъните?

Вземам голям камък и го удрям в друг: изскачат искри.

Починахме си. А сега назад...

— Колко има до дома?

— Сега не е много, около двеста сажена...

— Можеш ли да запратиш камък на такова разстояние?

— Не зная, ще опитам.

Всеки от нас взе по един малък ъгловат камък... Кой ще го запрати по-далеч?

Моят камък премина над жилището. Отлично. Като следях полета му, много се страхувах, че ще счупи стъклата на прозорците.

— А твоят?... Твоят отиде още по-далеч!

Тук стрелбата ще е интересна: куршумите и снарядите ще прелитат в хоризонтална и вертикална посока стотици версти.

— Но ще действа ли тук барутът?

— Във вакуум взривните вещества ще се проявяват с още по-голяма сила, отколкото във въздуха, защото последният само пречи на разширяването им; що се отнася до кислорода, те нямат нужда от него, тъй като необходимото за тях количество се съдържа в самите тях.

[1] Автор на научно-фантастични разкази по астрономия от 90-те години на миналия век. — Бел.рус.ред. ↑

[2] Скоростта е малко преувеличена. — Бел.рус.ред. ↑

III

Върнахме се в къщи.

— Ще сипя барут на осветения от Слънцето перваз — казах аз. — Насочи към него фокуса на лупата... Виждаш ли, има и светлина, и взрив, макар и безшумен. — Позната миризма, която мигновено изчезва...

— Можеш да стреляш. Само не забравяй да сложиш капсулата: лупата и Слънцето ще заменят удара на спусъка.

— Ще сложим пушката вертикално, за да можем да намерим куршума след взрива някъде наблизо...

Огън, слаб звук и леко сътресение на почвата.

— Но къде е шомполът? — възкликнах аз. — Трябва да е някъде наоколо, макар че няма да започне да дими!

— Шомполът е отлетял заедно с куршума и едва ли ще изостане от него, тъй като на Земята само атмосферата му пречи да се движи след оловото, а тук пухът пада и лети нагоре така стремително, както и камъкът... Ти вземи перушинка, която стърчи от възглавницата, а аз ще взема чугунено топче: ти можеш да хвърляш своята перушинка и да улучваш цел дори когато тя е отдалечена, така лесно, както и аз с топчето. При тази тежест аз мога да хвърля топчето на двеста сажена; на същото разстояние и ти можеш да хвърлиш перушинката; но с нея ти никого няма да убиеш и дори няма да почувствуваш, че хвърляш нещо. Нека хвърлим нашите метателни снаряди с всичка сила, която при нас не е много различна, и нека целта бъде една и съща: например онзи червен гранит...

Виждаме, че перушинката малко изпреварва чугуненото топче, сякаш се увлича от силен вихър...

— Но какво е това: от изстрела изминаха три минути, а куршума все още го няма? — казах аз.

— Почакай две минути още и вероятно той ще се върне — отговори физикът.

И наистина почти след толкова време ние усещаме леко сътресение на почвата и виждаме недалеч от нас подскачащия шомпол.

— А къде е куршумът? Нали не кълчищата предизвикаха сътресението? — учудих се аз.

— Вероятно от удара куршумът се е нажежил до разтопяване и пръските му са полетели на различни страни.

Като се поогледахме наоколо, ние наистина намерихме няколко много малки сачми, които очевидно представляваха частици от нашия изчезнал куршум.

Колко дълго летя куршумът!...

— На каква височина би трябвало да се издигне? — попитах аз.

— На около 70 версти. Тази височина е резултат на малката тежест и липсата на въздушно съпротивление.

* * *

Тялото и умът се умориха и трябваше да си починат. Луната си е Луна, а скачането без мярка дава своето отражение. Поради продължителността на полетите, които извършвахме, не винаги падахме на краката си и затова се натъртвахме. При полет, продължаващ от 4 до 6 секунди, имахме възможност не само да разгледаме околността от значителна височина, но и да извършим някои движения с ръцете и краката си; но не ни се удаваше да се премягаме в пространството. След това свикнахме да си придаваме едновременно въртеливо и постъпателно движение; при тези случаи се преобръщяхме в пространството до три пъти. Интересно е да се изпита това движение, а интересно е и да се наблюдава от страни. Дълго наблюдавах движенията на моя физик, който извършваше без опора и без почва под краката си много опити. За да се опишат, трябва да се напише цяла книга.

* * *

Спахме осем часа.

Ставаше по-топло. Слънцето се издигна по-високо и печеше дори по-слабо, при това огряваше по-малка част от повърхността на тялото, но почвата вече се беше затоплила и от нея не лъхаше студ, изобщо благодарение на Слънцето и почвата беше топло, почти горещо.

Но беше време да вземем предпазни мерки, защото ни стана ясно, че още преди да настъпи пладнe, ще се изпържим.

Какво да се прави?

Имахме различни планове.

— Няколко дни можем да поживеем в мазето, но не може да се гарантира, че довечера, т.е. след 250 часа, горещината няма да проникне там, защото мазето не е достатъчно дълбоко. Освен това в затворено помещение, при това без каквито и да е удобства, ще ни стане скучно.

Да приемем, че скуката и неудобството са за предпочитане пред пърженето.

Но не е ли по-добре да изберем някой по-дълбок дол? Ще се вмъкнем в него и ще прекараме там при приятна прохлада остатъка от деня и част от нощта.

Това е много по-весело и по-поетично. Няма да е като в мазето!...

Къде ли не може да те натика нуждата!...

И тъй нека бъде дълбок дол. Колкото по-силно пече Слънцето, толкова по-дълбоко ще се спускаме. Впрочем достатъчна е дълбочина и от няколко сажена.

Ще вземем чадъри, провизии в затворени сандъци и бъчви; на раменете си ще метнем шуби, които могат да ни бъдат полезни и при излишна топлина, и при излишен студ, при това тук те няма да тежат на раменете ни.

Изминаха още няколко часа, по време на които успяхме да се нахраним, да си починем и да си поговорим още малко за гимнастиката на Луната и за това, какви чудеса биха могли да направят тук земните акробати.

Повече не можехме да се бавим: горещината беше адска; навън, на огрените от Слънцето места каменната почва толкова се нагорещи, че се наложи да завързваме под ботушите си доста дебели дървени дъсчици.

В бързината изтървавахме стъклени и глинени съдове, но те не се чупеха — толкова малка беше тук силата на тежестта.

Едва не забравих да кажа за съдбата на нашия кон, който бяхме довели тук. Това нещастно животно, когато искахме да го впрегнем в каруцата, някак се изтръгна от ръцете ни и отначало се понесе побързо от вятъра, като се премяташе през глава и удряше, а след това, като не можа да се съобрази със силата на инерцията и не успя да заобиколи изпречилия се на пътя му каменен блок, блъсна се в него и стана на парчета. Месото и кръвта му отначало замръзнаха, а след това изсъзнаха.

Да кажа нещо и за мухите. Те не можеха да летят, а само подскачаха най-малко на половин аршин...

* * *

И тъй, като взехме всичко необходимо, с огромен товар на раменете, което доста ни забавляваше, защото всичко, което носехме, ни се струваше празно или тънко, след като затворихме вратите, прозорците и капациите на къщата, за да се нагорещи по-малко и да не пострада от високата температура, тръгнахме да търсим подходяща клисура или пещера.

По време на търсенето бяхме поразени от резките промени на температурата: от местата, отдавна осветени от Слънцето, лъхаше горещина като от нажежена печка; стараехме се бързо да минаваме през тях, като се освежавахме и почивахме някъде на сянка, хвърляна от голям камък или скала; там толкова се освежавахме, че още малко и шубите щяха да влязат в работа. Но и тези места не бяха сигурни: Слънцето трябваше да премине на другата страна и да огрее мястото, което е било на сянка и студ. Ние знаехме това и търсехме място, което Слънцето ще огрява кратко време и няма да успее да нажежи камъните.

Ето и дол с почти отвесни стени. Виждаше се само началото на стените — то беше черно и изглеждаше бездънно. Обиколихме теснината и открихме един полегат склон, който сякаш водеше в самия пъкъл. Първите няколко крачки бяха сполучливи, но тъмнината се сгъсти и напред нищо не се виждаше; да се върви нататък изглеждаше

ужасно и рискувано... Спомнихме си, че взехме със себе си електрическа лампа: свещи и факли тук не могат да се използват... Блесна светлината и моментално освети дола на 20 сажена дълбочина; склонът се оказа удобен.

Ето ти тебе бездънна клисура, ето ти ад! Мизерността ѝ ни разочарова.

Тъмнината ѝ може да се обясни, първо, с това, че се намира в сянка, че е тясна и дълбока, поради което лъчите от осветените околности и високи планини не могат да проникнат в нея; второ, с това, че отгоре не я осветява атмосфера, както би било на Земята, където в нито един кладенец не можете да срещнете такава силна тъмнина.

Колкото повече се спускахме, като понякога се хващахме за стените, толкова повече температурата се понижаваше, но никъде не достигна под 15°C. Изглежда, че това беше средната температура на ширината, на която се намирахме... Избираме си удобно, равно местенце, постиламе шубите си и се разполагаме комфортно.

Но какво е това? Не настъпи ли нощ? Като закриваме лампата с ръка, гледаме късчето тъмно небе и многобройните звезди, сияещи доста ярко над главите ни.

Но хронометърът показва, че не е изминало много време, а Слънцето не би могло внезапно да залезе.

Ах! Едно неловко движение и лампата е счупена, въпреки че графитовата ивичка продължава да свети и дори по-силно; ако това се беше случило на Земята, тя веднага би изгоряла във въздуха и би изгаснала.

С любопитство се докосвам до нея: тя се счупва и всичко потъва в мрак; вече не се виждаме, само високо горе едва се забелязват ръбовете на клисурата, а дългата и тясна ивица на черния свод заблестя с още повече звезди.

Не ми се вярва, че денят е в разгара си. Не мога да се стърпя: с мъка намирам запасната лампа, включвам електрическия ток и тръгвам нагоре... Все по-светло и по-топло... Светлината ме ослепи; електрическата лампа сякаш изгасна.

Да, ден е: и Слънцето, и сенките са си все там.

Горещо е! По-скоро назад!

IV

Като нямахме какво да правим, спяхме като заклани. Нашата дупка не се нагриваше.

Понякога излизахме навън, намирахме си сенчесто местенце и наблюдавахме движението на Слънцето, звездите, планетите и нашия голям месец, който, сравнен с вашия жалък месец, беше това, което е ябълката в сравнение с вишната.

Слънцето се движеше почти еднакво със звездите и една се чувствуваше, че изостава от тях, което се забелязва и от Земята.

Месецът стоеше съвсем неподвижно и не се виждаше от нашата клисура, за което много съжалявахме, защото от тъмнината можехме да го наблюдаваме така добре, както и през нощта, която беше още далеч. Жалко, че не избрахме такава клисура, от която да се вижда и месецът, но сега е вече късно!...

Наближаваше пладне; сенките престанаха да се скъсяват; месецът приличаше на тънък сърп, който с приближаването на Слънцето все повече избледняваше.

Месецът представлява ябълка, а Слънцето — вишна; ако вишната не се беше скрила зад ябълката, не би имало слънчево затъмнение.

На Луната това е често и грандиозно явление; на Земята е рядко и нищожно: петънце от сянка едва ли не колкото главичката на топлийка (а понякога и с дължина няколко версти, но какво е това, ако не главичка на топлийка в сравнение с големината на Земята) описва ивица върху планетата и при благоприятен случай преминава от град в град, като във всеки от тях остава но няколко минути. А тук сянката закрива или цялата Луна, или най-често значителна част от повърхността ѝ, така че пълната тъмнина продължава цели часове...

Сърпът стана още по-тесен и редом със Слънцето едва се забелязваше...

Сърпът престана съвсем да се вижда.

Ние излязохме от клисурата и гледахме Слънцето през тъмно стъкло...

Ето, като че ли някой с гигантски невидим пръст сплеска от едната страна светещата маса на светилото.

Ето че вече се вижда само половината Слънце.

Накрая изчезна и последната негова частица и всичко потъна в мрак.

Приближи се и ни обви огромна сянка.

Но слепотата бързо изчезна: ние пак виждаме и месеца, и много звезди.

Но това не е онзи сърповиден месец; този има форма на тъмен кръг, обкръжен от великолепно пурпурно сияние, много ярко, но избледняло от онази страна, от която изчезна остатъкът от Слънцето...

Да, виждам цветовете на зарята, на които някога сме се любували от Земята.

И околностите са залети с пурпурночервена като кръв светлина...

Хиляди хора ни гледат с невъоръжени очи и през стъкло, наблюдавайки пълното лунно затъмнение...

Родни очи! Виждате ли ни?...

Докато тъгувахме, червеният венец ставаше по-равномерен и по-красив. Ето че стана еднакъв по целия кръг на месеца; това е средата на затъмнението. Ето че едната му страна, противоположна на онази, зад която се скри Слънцето, избледня и стана по-светла... Ето тя става още по-блестяща и заприличва на брилянт на червен пръстен...

Брилянтът се превърна в парченце Слънце и венецът изчезна... Нощта премина в ден и нашето вцепенение изчезна: предишната картина беше пак пред очите ни... Поведохме оживен разговор.

Аз казах: „Избрахме сенчесто място и наблюдавахме“, но вие можете да попитате: „По какъв начин наблюдавахте Слънцето от сенчестото местенце?“

Ще отговоря: „Не всички сенчести места са студени и не всички огрявани места са горещи. И наистина температурата на почвата зависи предимно от това, колко време Слънцето е нагрявало това място. Имаше пространства, които бяха огрени от Слънцето едва преди няколко часа и които дотогава бяха в сянка. Естествено тяхната температура не можеше да бъде висока, а беше дори много ниска.

Където има скали и стръмни планини, хвърлящи сянка, има и пространства, които се огряват от Слънцето, така че от тях то може да бъде наблюдавано, но са студени. Вярно е, че понякога те са твърде далеч и че преди да ги откриеш, доста ще се попечеш — няма да те спаси и чадърът.“

Като забелязахме в нашия дълбок дол много камъни, решихме отчасти за удобство, отчасти за раздвижване да изнесем навън онези от тях, които още не се бяха нагорещили, да покрием с тях част от откритата от всички страни площ и по този начин да защитим телата си от горещината.

Речено-сторено...

Така ние винаги можехме да излизаме горе и седнали в средата на каменната купчина, тържествено да наблюдаваме.

Но камъните могат да се нагряят!

Можем да надомъкнем нови, защото долу има извънредно много; силите ни, увеличени шест пъти на Луната, не могат да не ни стигнат.

Това направихме след слънчевото затъмнение, което дори не очаквахме със сигурност.

Освен това веднага след затъмнението се заехме с определяне на ширината на лунната местност, на която се намирахме, което не беше трудно за осъществяване, като се има пред вид периодът на равноденствие (това се виждаше от затъмнението) и височината на Слънцето. Оказа се, че това място се намира на 40° северна ширина, следователно ние не се намирахме на екватора на Луната.

И тъй пладне мина — седем земни денонощия от изгрева на Слънцето, на който не бяхме свидетели. Наистина хронометърът показваше, че ние сме на Луната точно пет земни денонощия. Следователно ние се бяхме появили на Луната рано сутринта, в четиридесет и осмия час. Това обясняваше защо, като се събудихме, намерихме почвата много студена: тя не беше успяла да се затопли, след като беше страшно изстинала през предшестващата петнадесетдневна нощ.

* * *

Спяхме и се събуждахме и всеки път виждахме над себе си все нови и нови звезди. Но това беше все същата, позната ни от Земята картина на звездите; само че тясната дупка, в която се намирахме, не ни позволяваше да видим едновременно по-голямо количество от тях, а те не трептят на черното поле и се движат 28 пъти по-бавно.

Ето че се показва Юпитер; от нашето място спътниците му можеха да бъдат забелязани с просто око и ние наблюдавахме затъмненията им.^[1] Юпитер престана да се вижда. Показа се Полярната звезда. Бедната. Тук тя няма голямо значение. Само месецът няма да погледне в нашата дълбока клисура, дори и след хиляда години. Няма да ни навести, защото е вечно неподвижен. Може да го раздвижи само движението на нашите тела по планетата; тогава той ще може да се спусне, да се издигне, да залезе... Но към този въпрос ние пак ще се върнем.

* * *

Не може само да се спи!

Започнахме да кроим планове.

— През нощта ще излезем от клисурата, но не веднага след залеза, когато почвата е нажежена почти до крайна степен, а след няколко десетки часа. Ще посетим и нашето жилище; какво ли става там? Какви ли пакости е направило Слънцето там? След това ще се поразходим при осветлението на месеца. Ще се наслаждаваме на тукашния месец. Досега го виждахме само като бяло облаче; а през нощта ще го видим в целия му блясък и красота, и то от всички страни, защото той се върти бързо и ще се покаже целият за не повече от 24 часа, т.е. за незначителна част от лунното денонощие.

Нашият голям месец — Земята — има фази като Луната, която по-рано наблюдавахме с мечтателно любопитство.

Там, където се намираме, на пладне има новомесечие или новоземие; при залеза на Слънцето се появява първа четвърт, в полунощ — пълнолуние, при изгрев — последна четвърт.

Намираме се в област, където денем и нощем има месец. Това не е лошо, но само докато се намираме на видимата от Земята половина; но щом като преминем в другата половина, която не се вижда от

Земята, веднага ще останем без нощно осветление, и то дотогава, докато се намираме на това нещастно и в същото време тайнствено полукълбо. То е тайнствено за Земята, защото от нея никога не се вижда и затова интригува вниманието на учените ѝ; а е нещастно, защото жителите му, ако там има такива, са лишени от нощно светило и прекрасна гледка.

И наистина има ли Луната обитатели? Какви са те? Приличат ли на нас? Досега не сме ги срещали, пък и трудно можехме да ги срещнем при положение, че се намирахме почти на едно и също място и се занимавахме много повече със спорт, отколкото със селенография. Особено интересна е онази непозната половина, на която черното нощно небе е непрекъснато покрито с огромен брой звезди, в по-голямата си част дребни, телескопически, тъй като нежното им сияние не се разрушава от многократни пречупвания в атмосферата и не се затъмнява от грубата светлина на огромния месец.

Няма ли там котловини, където да са се натрупали газове, течности и лунно население? Такова беше съдържанието на нашите разговори, които водихме, докато очаквахме нощта и залеза. Очаквахме ги с нетърпение. Не ни беше много скучно. Не забравихме и за опитите с дървено масло, за които по-рано беше говорил физикът.

И действително ние можахме да получим капки с огромни размери. Така например маслените капки при падане от хоризонтална повърхност достигаха големината на ябълка. Капките, падащи от някакво острие, бяха много по-малки; през отворите маслото изтичаше 2,5 пъти по-бавно, отколкото на Земята при еднакви условия. Явлението капилярност^[2] тук, на Луната, се проявяваше с 6 пъти по-голяма сила. Така например маслото по стените на съда се издигаше над средното ниво около 6 пъти по-силно.

В малката чашка маслото имаше почти сферична вдлъбната форма...

Не забравяхме и своя грешен стомах. През 6 до 10 часа се подкрепяхме с храна и напитки.

Бяхме си взели и самовара, капакът на който беше плътно завинтен, и често си пийвахме китайски чай.

Разбира се, не можехме да го направим по обикновения начин, защото за горенето на въглищата и на борината беше необходим въздух; просто изнасяхме самовара на слънце и го обграждахме със

силно нажежени малки камъчета. Той ставаше бързо, но без да заври. При отваряне на крана горещата вода излизаше със сила поради налягането на парата, което не се уравничаваше от тежестта на атмосферата.

Не беше особено приятно да се пие такъв чай, защото можеше жестоко да се изгорим, тъй като водата летеше на всички страни, сякаш беше взривен барут.

Затова най-напред оставяхме чая силно да се нагрее, след това го освобождавахме от горещите камъни, изчаквахме да изстине и едва тогава пиехме готовия вече чай, без да си изгаряме устните. Но и този сравнително студен чай кипеше в чашите и в устата като сода.

[1] Наблюдаващият от Луната не би могъл да види с невъоръжено око спътниците на Юпитер и още по-малко затъмнението на спътниците му. — Бел.рус.ред. ↑

[2] Капилярността е полепване на течността, по силата на което например газта се издига по фитила или соковете към листата; явленията на капилярността са сложни и разнообразни. — Бел.авт. ↑

V

Наближаваше залезът.

Видяхме как Слънцето докосна върха на една планина. На Земята бихме могли да наблюдаваме това явление с просто око — тук това е невъзможно, защото няма нито атмосфера, нито водни пари, поради което Слънцето съвсем не беше загубило нито своята синкавина, нито своята топлинна и светлинна сила. Без тъмно стъкло само набързо можехме да погледнем към него; там Слънцето не приличаше на нашето Слънце, пурпурно и слабо, когато изгрява и залязва!...

То потъваше, но бавно. Ето от първото му докосване до хоризонта измина половин час, а то още не се беше скрило дори наполовина.

В Петербург или Москва залезът не продължава повече от три до пет минути; в тропическите страни той е около две минути и само на полюса може да продължава няколко часа.

Най-послед зад планините угасна и последната частица на Слънцето, подобна на ярка звезда.

Но нямаше зора.

Вместо зора ние видяхме около нас много върхове на планини и на други възвишения, които светеха с доста ярка отразена светлина.

Тази светлина беше напълно достатъчна, за да ни спаси от мрака в продължение на много часове, дори и когато нямаше месец.

Един отдалечен връх ни свети като фенер в продължение на тридесет часа.

Но и той угасна.

Светеха ни само месецът и звездите, но светлинната сила на звездите е нищожна.

Непосредствено след залеза и дори известно време след него отразената слънчева светлина преобладаваше над светлината на месеца.

А когато угасна и последният планински конус, месецът — господар на нощта — се възцари на Луната.

Да обърнем поглед към него.

Повърхността му е 15 пъти по-голяма от повърхността на земния месец, който беше спрямо него, както казах, като вишната в сравнение с ябълката.

Силата на светлината му около 50–60 пъти превишава светлината на познатия ни месец.

Можеше без напрежение да се чете; сякаш беше не нощ, а някакъв фантастичен ден.

Неговото сияние не ни позволяваше без специални екрани да видим нито зодикалната светлина, нито дребните звезди.

Каква картина! Здравей, Земя! Сърцата ни биеха мъчително: и тъжно, и сладко. Спомените нахлуха в душите ни...

Колко скъпа и тайнствена беше за нас сега Земята, някога хулена и обиждана! Виждаме я като картина през синьо стъкло. Това стъкло е въздушният океан на Земята.

Виждаме Африка и част от Азия, Сахара, Гоби, Арабския полуостров! Страни на сушата и безоблачното небе! Върху вас няма петна: вие винаги сте открити за погледа на Селена. Само при обръщане на планетата около оста ѝ тези пустини изчезват.

Белите безформени петна и ивици представляват в същност облаци.

Континентите изглеждаха мръсножълти или мръснозелени.

Моретата и океаните бяха тъмни, но с различни оттенъци, което вероятно зависеше от това, доколко бяха развълнувани или спокойни водите им. Ето там може би върху гребена на вълните играят слънчеви зайчета — толкова е бяло морето. Тук-там водите са покрити с облаци, но не всички облаци са белоснежни, макар че и сивите не са много: вероятно ги покриват светли слоеве, състоящи се от леден кристален прах.

Двата диаметрални края на планетата блестяха особено силно — това бяха полярните снегове и ледове.

Северната белота беше по-чиста и имаше по-голяма повърхност от южната.

Ако облаците не се движеха, трудно бихме могли да ги отличим от снега. Впрочем снеговете в повечето случаи са на по-голяма

дълбочина във въздушния океан и затова покриващият ги син цвят е по-тъмен, отколкото при облаците.

Неголеми снежни петна забелязвахме пръснати по цялата планета и дори на екватора — това бяха върхове на планини, понякога толкова високи, че дори в тропическите страни никога не загубват снежната си шапка.

Ето блестят Алпите!

Ето кавказките върхове!

Ето хималайския хребет!

Снежните петна са по-постоянни, отколкото облачните, но и те (снежните) се изменят, изчезват и отново се появяват с течение на времето...

През телескопа се виждаха всички подробности... Полюбувахме се!

Беше първата четвърт: тъмната половина на Земята, осветена от слабата Луна, се забелязваше много трудно и беше много по-тъмна от тъмната (пепелява) част на Луната, видима от Земята.

Поиска ни се да ядем. Но преди да влезем в нашата дълбока клисура, пожелахме да узнаем още ли е гореща почвата. Слязохме от нашата каменна настилка, която бяхме подновявали на няколко пъти, и се намерихме в крайно затоплена баня. Горещината бързо проникна през подметките ни... Побързахме да се оттеглим: почвата няма да изстине скоро.^[1]

Обядвахме в клисурата, краищата на която сега не светеха, затова пък виждахме страшно много звезди.

През два-три часа излизахме да наблюдаваме месеца-Земя.

Бихме могли да разгледаме цялата Земя за около 20 часа, ако не ни пречеше облачността на вашата планета. От някои места облаците упорито не се махаха и ни изкарваха от нетърпение, макар че не губехме надежда да ги видим, и действително ги видяхме, щом на тях се проясни.

* * *

Пет дни се крихме в недрата на Луната и излизахме само до най-близки места и за късо време.

Почвата изстиваше и към края на петото денонощие по земному, или към средата на нощта по лунному, тя толкова изстина, че решихме да предприемем пътешествието си по Луната — но нейните долини и планини. В същност ние все още не бяхме посетили нито едно ниско място.

Прието е тези тъмновати, огромни и ниски пространства на Луната да се наричат морета, макар и това да е абсолютно неправилно, защото там не е открита вода. Няма ли да намерим в тези „морета“ и в още по-ниските места следи от Нептунова дейност — следи от вода, въздух и органичен живот, които по мнението на някои учени отдавна са изчезнали на Луната? Има предположение, че всичко това някога тук е съществувало, а може би и сега съществува в някои дълбоки клисури и пропасти. Предполага се, че тук е имало вода и въздух, но че постепенно с течение на вековете почвата ги е всмукала и погълнала, като се е съединила с тях химически; имало и организми — някаква растителност от несложен тип, някакви черупки, защото, където има вода и въздух, има и плесен, а плесента е начало на органичния живот, поне на низшия.

Що се отнася до моя приятел — физика, той счита, и то с основание, че на Луната никога не е имало нито живот, нито вода, нито въздух. Дори ако е имало вода и въздух, те са били с такава висока температура, която изключва всякакъв органичен живот.

Да ме извинят читателите, че в случая ги запознавам с личното мнение на моя приятел физик, при това съвсем недоказано.

Само когато направим околосветско пътешествие, ще разберем кой е бил прав и кой не.

И тъй, като взехме със себе си товарите, които бяха станали значително по-леки, защото голяма част от тях беше изядена и изпита, напуснахме нашата гостоприемна клисура и по месеца, който си стоеше на едно и също място на черния свод, се насочихме към нашето жилище и скоро го открихме.

Дървените капаци и другите дървени части на нашата къща и на селскостопанските помещения, подложени на продължителното въздействие на Слънцето, бяха изгнили и се бяха овъглили по повърхността. На двора намерихме останките на нашата бъчва с вода, пръснала се от налягането на парата, която непредпазливо бяхме оставили плътно затворена на слънце, при това на припек. Естествено

от водата нямаше и следа, тя беше излетяла без остатък. На стълбата намерихме парчета стъкла — от фенера, рамката на който беше направена от леснотопим метал: всичко беше ясно — тя се беше разтопила и стъклата бяха полетели надолу. Вътре в жилището благодарение на дебелите каменни стени повредите бяха по-малко. А в зимника всичко си беше цяло-целеничко.

Като взехме от зимника всичко необходимо, за да не умрем от жажда и глад, ние се отправихме на продължително пътешествие към полюса на Луната и към другото тайнствено полукълбо, което още нито един човек не беше виждал.

— Не е ли по-добре да тичаме след Слънцето на запад — предложи физикът — и така постепенно да се приближим до един от полюсите? В такъв случай наведнъж ще убием два заека: първият заек е достигането на полюса и невидимата половина на Луната; вторият заек е това, че ще избегнем прекомерния студ, защото, ако не изостанем от Слънцето, ще тичаме по места, нагривани известно време от Слънцето, следователно ще тичаме по места с постоянна температура. Ще можем дори произволно в зависимост от нуждите ни да променяме температурата: изпреварим ли Слънцето, ще я повишаваме, изостанем ли, ще я понижаваме. Това е особено благоприятно, защото ще се приближаваме до полюса, средната температура на който е ниска.

— Но възможно ли е това? — забелязах аз в отговор на странните теории на физика.

— Напълно е възможно — отговори той. — Ти само вземи под внимание лекотата, с която се тича на Луната, и бавното (видимо) движение на Слънцето. В същност най-големият лунен кръг е дълъг 10 000 версти. Това разстояние трябва да се пробяга, като не се изоставя от Слънцето, за 30 денонощия, или 700 часа, казано на нашия земен език; следователно на час ще трябва да прибягваме по 14,5 версти.

— На Луната по четиринадесет версти на час! — възкликнах аз.

— Но това е нищо!

— Ето виждаш ли! Много лесно ще пробягаме и два пъти повече! — продължих аз, припомняйки си нашите спортни упражнения. — И тогава ще можем през всеки 12 часа по толкова и да спим...

— Другите паралели — обясняваше физикът — колкото са по-близо до полюса, толкова са по-малки и тъй като ще се насочим именно през този пункт, ще можем да тичаме, без да изоставаме от Слънцето, с постепенно намаляваща бързина. Но студът на полярните страни няма да ни позволи да направим това: с приближаването ни до полюса, за да не замръзнем, ще трябва да се приближаваме и до Слънцето, т.е. ще трябва да тичаме по места, макар и полярни, но подложени на по-продължително огряване от Слънцето. Полярното Слънце се намира ниско над хоризонта и затова нагряването на почвата е несравнимо по-слабо, така че дори непосредствено преди залеза почвата е само топла.

Колкото сме по-близо до полюса, толкова по-близо трябва да бъдем и до залеза, за да сме при възможната постоянна температура.

На запад, на запад!

Пълзим като сенки, като привидения и безшумно докосваме с крака приятно сгряващата почва. Месецът почти се закръгли и затова светеше много ярко, като представляваше очарователната картина, гледана през синьо стъкло, дебелината на което към краищата му ставаше все по-голяма, защото колкото повече се приближавахме до тях, толкова по-тъмни ставаха те: по самите му краища не можехме да различим нито сушата, нито водата, нито формите на облаците.

Сега виждаме полукълбото, богато на суша; след 12 часа ще бъде обратното — ще виждаме полукълбото с преобладаваща вода, заето почти изцяло от Тихия океан; той отразява лошо слънчевите лъчи и затова, ако не бяха облаците и ледовете, които светеха силно, месецът не би бил толкова ярък, както сега.

Лесно се изкачваме на възвишенията и още по-лесно се спускаме надолу. От време на време потъваме в сянка, от която се виждат повече звезди. Засега се срещат само неголеми хълмове. Но и най-високите планини не ни затрудняват, защото тук температурата на мястото не зависи от височината му: върховете на планините са също така топли и свободни от сняг, както и ниските долини... Неравните пространства, вдлъбнатините и пропастите на Луната не са страшни. Неравните места и пропастите, достигащи 10–15 сажена на ширина, прескачаме; но ако са много големи и недостъпни, стараем се да ги заобиколим или се движим внимателно по стръмнините и вдлъбнатините с помощта на

тънки въженца, остри пръчки със закривени краища и подметки с шипове.

Спомнете си нашата малка тежест, за поддържането на която не са необходими дебели въжета, и всичко ще ви стане ясно.

— Защо не бягаме към екватора, нали не сме били там? — забелязах аз.

— Нищо не ни пречи да бягаме нататък — съгласи се физикът.

И ние веднага променихме курса си.

Бяхме прекалено бързо и затова почвата ставаше все по-топла; най-после поради горещината бягането стана невъзможно, защото бяхме попаднали в места, по-силно нагрени от Слънцето.

— Какво ще стане — попитах аз, — ако тичаме въпреки горещината със същата бързина и в същата посока на запад?

— След като тичаме така около седем дни, казано по земному, бихме видели отначало осветените от Слънцето върхове на планините, а след това и самото Слънце, изгряващо на запад.

— Нима Слънцето би могло да изгрее там, където обикновено залязва? — усъмних се аз.

— Да, може и ако бяхме древни саламандри^[2], застраховани срещу огъня, бихме могли с очите си да се убедим в това.

— И какво, Слънцето само ще се покаже и пак ще се скрие или ще изгрява, както обикновено?

— Докато бягаме, да речем, по екватора със скорост над 14,5 версти, Слънцето ще се движи от запад на изток, където и ще залезе; но спрем ли се там, то пак ще започне да се движи, както обикновено, и вдигнато насила от запада, пак ще потъне зад хоризонта.

— А ако не бягаме нито по-бързо, нито по-бавно от 14,5 версти в час, тогава какво ще стане? — попитах пак.

— Тогава Слънцето, както по времето на Исус Навин, ще се спре на небето и денят или нощта ще бъдат безкрайни.

— А може ли всичко това да се направи и на Земята? — продължавах аз да дотягам на физика.

— Може, но ако ти можеш да бягаш, пътуваш или летиш на Земята със скорост до 1540 версти в час и повече.

— Как? Петнадесет пъти по-бързо от бурята или урагана? Е, с това не се залавям..., т.е. забравих — не бих се заловил!

— Точно така! Което тук е възможно, дори лесно, ей на тази Земя — тук физикът посочи с пръст месеца — е съвсем немислимо.

Така разсъждавахме, седнали на камъните, защото поради горещината беше невъзможно да се тича, както вече казах.

Уморени, скоро заспахме.

Събуди ни чувствителното захлаждане. Като скочихме бодро с почти пет аршинови скокове, пак започнахме да бягаме на запад по посока към екватора.

Вие си спомняте, че ширината, на която се намираше нашата къщичка, беше 40° ; затова до екватора разстоянието беше значително. Но не мислете, моля ви, че градусът за ширина на Луната е със същата големина, както и на Земята. Не забравяйте, че по големина Луната, сравнена със Земята, е както вишната, сравнена с ябълката: ето защо лунният градус е не повече от 30 версти, докато земният е 104 версти.

Впрочем за приближаването си до екватора съдехме по това, че температурата на дълбоките пукнатини, т.е. средната температура, постепенно се повишаваше и след като достигна 50°R (по Реомюр), престана да се повишава; след това дори започна да спада, което беше указание, че преминаваме в другото полукълбо.

Астрономично определяхме по-точно положението си.

Но преди да прекосим екватора, срещнахме много планини и сухи „морета“.

Формата на лунните планини е прекрасно известна на земните жители. Най-често тя представлява кръгла планина с котловина по средата.

Но котловината не винаги е празна, не винаги се оказва най-нов кратер: понякога в средата му се издига друга планина, и то пак с вдлъбнатина, която в същност е по-нов кратер, но много рядко действащ — с червенееца се на дъното му лава.

Дали някога вулкани не бяха изхвърлили камъните, на които попадахме твърде често? По друг начин не мога да си обясня произхода им.

От любопитство ние специално претичахме край вулканите, по самия им край и като поглеждахме към дъното на кратерите, на два пъти видяхме ярко блестяща и преливаща на вълни лава.

Дори веднъж настрани от нас забелязахме над върха на една планина огромен и висок сноп светлина, който вероятно идваше от

голям брой нажежени до светене камъни: разтърсването в резултат на падането им достигна и до нашите тук леки крака.

Дали поради липса на кислород на Луната или поради някакви други причини, но ние срещяхме само неокислени метали и минерали и преди всичко алуминий.

Ниските и равни пространства, а също и сухите „морета“ в някои места въпреки мнението на физика бяха покрити с явни, макар и жалки следи от Нептунова дейност. Бяха ни приятни тези малко прашни при докосване с крака низини; но ние така бързо тичахме, че прахът оставаше зад нас и веднага се слягаше, защото тук нямаше вятър, който да ни пълни с него очите и носа. Бяха ни приятни, защото по каменистите места натъртвахме петите си и за нас те бяха като меки килими или трева. Този наносен слой не можеше да затруднява бягането ни, защото имаше малка дебелина, която не надминаваше няколко дюйма или линии.

Физикът посочи нещо с ръка в далечината и аз видях от дясната си страна нещо като клада, която разпръскваше във всички посоки искри, описващи красиви дъги.

Решаваме да заобиколим, за да си обясним причината на това явление.

Когато дотичахме до мястото, видяхме разхвърляни по-големи или по-малки парчета нажежено желязо. Малките парчета вече бяха успели да изстинат, а големите бяха още червени.

— Това е метеоритно желязо — каза физикът, като взе в ръце едно изстинало парче аеролит. — Такива парчета падат и на Земята — продължаваше той. — Неведнъж съм ги виждал в музеите. Само че е неправилно названието на тези небесни камъни или по-точно тела. То е особено неприложимо тук, на Луната, където няма атмосфера. Тук те могат да се забележат само когато се ударят в гранитната почва и се нажежат поради превръщането на работата при движението им в топлина. А от Земята се забелязват още при навлизането им в атмосферата, защото се нажежават още в нея поради триенето във въздуха.

Като пресякохме екватора, ние пак решихме да се насочим към северния полюс.

Чудни бяха скалите и купищата от камъни.

Формите и положенията им бяха много смели. Нищо подобно не сме виждали на Земята.

Ако в този им вид можехте да ги преместите на вашата планета, те неминуемо биха рухнали със страшен грохот. Но тук чудноватите им форми могат да се обяснят с малката тежест, която не е в състояние да ги срути.

Ние тичахме, просто летяхме и все повече и повече се приближавахме до полюса. Температурата в пукнатините се понижаваше. Но на повърхността не усещахме това, защото постепенно догонвахме Слънцето. Предстоеше ни в най-скоро време да видим неговото чудесно изгряване от запад.

Вече не тичахме бързо, защото не беше необходимо.

За сън вече не се спускахме в пукнатините, защото не търсехме студ, а почивахме и се хранехме там, където се спирахме.

Заспивахме и в движение и се предавахме на несвързани мечти; това не трябва да ви учудва, защото знаете, че и на Земята такива факти могат да се наблюдават; още по-възможни са те тук, където стоенето е това, което у нас е лежането (говоря за относителната тежест).

[1] Тъй като около Луната няма атмосфера, охлаждането на почвата ѝ става извънредно бързо. — Бел.рус.ред. ↑

[2] Саламандра — според средновековните поверия „дух“, който живее в огъня и олицетворява огнената стихия — Бел.прев. ↑

VI

Месецът се спускаше все по-ниско, като осветяваше и нас, и лунните пейзажи ту по-слабо, ту по-силно в зависимост от това, с коя страна беше обърнат към нас — водната или почвената, или в зависимост от това, до каква степен атмосферата му беше наситена с облаци.

Дойде и такова време, когато той докосна хоризонта и започна зад него да залязва — това означаваше, че сме достигнали другото полукълбо, невидимо от Земята.

След около 4 часа той съвсем се скри и ние виждахме само няколко осветени от него върха. Но и те угаснаха. Мракът беше забележителен. Страшно много звезди! На земята само през добър телескоп могат да се видят толкова звезди.

Но е неприятна тяхната безжизненост и неподвижност, съвсем различна от неподвижността на синьото небе на тропическите страни.

И черният фон тежеше!

Но какво свети така силно в далечината?

След половин час разбираме, че това са върхове на планина. Ето че засияха и други, и други върхове.

Наложи се да изтичаме към планината. Едната ѝ половина свети. Там е Слънцето! Но докато се изкачим на нея, тя вече беше успяла да потъне в мрак и от нея Слънцето не се виждаше.

Очевидно тук Слънцето залязваше.

Препуснахме още по-бързо.

Летим като стрели, пуснати от лък.

Бихме могли и да не бързаме толкова; и ако бяхме бягали със скорост 5 версти в час, т.е. ако не тичахме — какво бягане е това!, — а бяхме вървели, и тогава бихме видели Слънцето, като изгрява на запад.

Но не — не можеше да не се бърза.

И ето, о, чудо!...

Заблестя изгряващата на запад звезда.

Бързо ставаше все по-голяма... Ето че се вижда цяло парче от Слънцето... А ето и цялото Слънце! То се издига, отделя се от хоризонта... все по-високо и по-високо!

В същност всичко това е така само за нас, които бягаме; а върховете на планините, останали зад нас, гаснат един след друг.

Ако не гледахме сенките им, които се приближаваха, илюзията би била пълна.

— Стига, уморихме се! — шеговито възкликна физикът, обръщайки се към Слънцето. — Можеш да се оттеглиш на почивка.

Ние седнахме и дочакахме момента, когато Слънцето, както обикновено, ще се скрие от очите ни.

— Комедията свърши!

Повъртяхме се и заспахме здрав сън.

Когато се събудихме, без да бързаеме, само заради топлината и светлината догонихме Слънцето и вече не изоставахме от него. А то ту се издигаше, ту се спускаше, но постоянно беше на небето и непрекъснато ни затопляше. Заспивахме ли — Слънцето беше доста високо над нас; събуждахме ли се — нашето Слънце-шмекер се опитваше да залезе, но ние навреме го укротяхме и го заставяхме отново да се издига.

Приближаваме полюса!

Слънцето е много ниско и сенките са толкова огромни, че докато притичаме през тях, доста намръзваме. Изобщо контрастът в температурите е поразителен. Някои издадени напред места бяха толкова горещи, че не можехме да се приближим до тях. А през други места, намиращи се по петнадесет и повече денонощия (по земному) на сянка, не можехме да притичаме, без да рискуваме да си спечелим ревматизъм. Не забравяйте, че тук Слънцето и когато се намира почти на самия хоризонт, затопля плоскостите на камъните (обърнати към лъчите му) съвсем не по-слабо, а дори два пъти по-силно, отколкото земното Слънце, когато се намира над главата ви. Разбира се, това не може да се случи в полярните страни на Земята: защото, първо, силата на слънчевите лъчи се поглъща почти изцяло от огромния слой атмосфера, второ, там Слънцето не грее с такава настойчивост; всеки 24 часа светлината и Слънцето обикалят камъка, макар че не го изпускат от обсега си.

Но ще кажете: „А топлопроводността? Нали топлината на камъка или планината трябва да се предава на студената и каменна почва?“ — „Понякога — отговарям аз — се предава, когато планината представлява едно цяло с материка; но много гранитни блокове въпреки големината си са разхвърляни и се докосват до почвата или до друг гранитен блок с три-четири свои точки. През тези точки топлината преминава съвсем бавно, по-точно незабележимо. И ето че масата се затопля и затопля, а лъчеизпускането е слабо.“

Впрочем за нас представляваха трудност не тези камъни, а много студените долини, които се намираха на сянка. Те ни пречеха да се приближим до полюса, защото колкото по-близо бяхме до него, толкова сенчестите пространства ставаха по-обширни и по-непроходими.

Поне да имаше годишни времена, а то почти няма: през лятото Слънцето на полюса не се издига по-високо от 5° , докато на Земята то се издига пет пъти по-високо.

Пък и можем ли да дочакаме лятото, което може би ще ни позволи някак да достигнем полюса?

И тъй, като се движим в същата посока зад Слънцето и правим кръг върху Луната, по-точно спирала, отново се отдалечаваме от този замръзнал на места пункт с разхвърляни навсякъде горещи камъни.

Не искахме нито да замръзваме, нито да изгаряме!... Все повече се отдалечаваме... Става все по-горещо и по-горещо... Принудени сме да оставим Слънцето. Принудени сме да изостанем от него, за да не се опечем. Бягаме в тъмнината, която отначало украсяваха немного светли планински хребети. Но и те изчезват. Тичаме с лекота: много е изядено и изпито.

Скоро ще се покаже месецът, който накарахме да се движи.

Ето го.

Привет на теб, о, скъпа Земя!

Не на шега й се зарадвахме.

И как не! След такава дълга раздяла!

Изминаха още много часове. Макар че никога не сме виждали тези места и планини, те не привличат нашето любопитство и ни се струват еднообразни. Всички тези чудеса ни омръзнаха! Сърцето се свива, сърцето боли. Видът на прекрасната, но недостъпна Земя само усилива болката от спомените, раните от невъзвратимите загуби. По-

скоро да достигнем жилището си! Сън няма да има! Но и там, в жилището ни, какво ли ни очаква? Познатите, но неодушевени предмети могат още повече да оскърбят и наранят сърцето.

Но откъде се появи тази тъга?... Доскоро почти не я познавахме. Не я ли притъпяваше тогава интересът към това, което ни заобикаляше, неуспяло още да ни омръзне, интересът към новото?

По-скоро към дома, за да не виждаме повече тези мъртви звезди и траурно небе!

Жилището ни трябва да е близо. То е тук (астрономически бяхме установили това), но въпреки изричните указания не само не намираме познатия двор, но дори не можем да познаем нито един пейзаж, нито една планина, които би трябвало да ни са познати.

Обикаляме и търсим.

Насам, натам! Никъде го няма.

Отчаяни, сядаме и заспиваме.

Събужда ни студът.

Подкрепяме се с храна, която вече е съвсем малко.

Трябва да се спасяваме от студа с бягство.

Сякаш напук не попадаме на нито една подходяща пукнатина, където бихме могли да се скрием от студа.

Пак бягаме зад Слънцето. Бягаме като роби, приковани към колесница! Вечно ще бягаме!

О, съвсем не вечно! Останала ни е само една порция храна.

А тогава?

Порцията е изядена, последната порция!

Сънят затвори очите ни. Студът ни принуди братски да се притиснем един към друг.

А къде отидоха клисурите, които срещяхме, когато не ни бяха нужни?

Спахме малко: студът, който беше станал още по-голям, ни събуди. Безцеремонен и безпощаден! Не ни позволи да спим дори три часа. Не можахме да се наспим.

Безсилни и отслабнали от мъка, глад и студ, вече не можехме да бягаме с предишната бързина.

Замръзвахме!

Ту на мен се приспиваше, а физикът не допускаше това, ту на самия него се приспиваше и аз го предпазвах от смъртния сън, защото

благодарение на него разбирах значението на това ужасно, последно заспиване.

Поддържахме се и се подкрепяхме един друг. Както добре си спомням, дори не ни минаваше през ум мисълта, че всеки от нас може да изостави другия, за да се отдалечи с един час от своя край.

Физикът заспиваше и бълнуваше Земята; аз прегръщах тялото му и се мъчех да го стопля с моето.

* * *

Съблазнителни мечти ме овладяха: за топло легло, за огън в камината, за храна и вино... Заобикалят ме близките ми... Грижат се за мен, съжаляват ме... Поднасят ми...

* * *

Мечти, мечти! Синьо небе, сняг по съседните покриви... Прелетя птица... Лица, познати лица... Докторът... Какво казва?...

Летаргия, продължителен сън, опасно положение... Чувствително намаляване на теглото. Много е отслабнал... Нищо! Дишането се е подобрило... Чувствителността се възстановява. Опасността е преминала.

Наоколо радостни, макар и разплакани лица...

Накратко казано, спал съм болезнен сън и сега се събуждам: легнал съм на Земята и се събуждам на Земята; тялото ми е било тук, но мисълта ми е летяла към Луната.

Все пак дълго съм бълнувал: питал съм за физика, говорил съм за Луната, чудел съм се как са попаднали там моите приятели. Бъркал съм земното с небесното: ту съм се виждал на Земята, ту пак съм се връщал на Луната.

Докторът не позволявал да се спори с мен, за да не ме дразнят... Страхували се от побъркване.

Много бавно съм идвал в съзнание и още по-бавно съм оздравявал.

Не ще и дума, че физикът беше много учуден, когато след оздравяването си му разказах тази история. Той ме посъветва да я запиша и малко да я допълня със свои обяснения.

Издание:

Константин Циолковски. Пътят към звездите

Издателство „Наука и изкуство“, София, 1971

Издателство Академии наук СССР, Москва, 1960

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.